

80. Csehimindszent, Római katolikus templom (összevont) (KÖH 69275) (Vas Megye) Kk

Szakfelügyeletet végeztünk 2014. július 30-án az Árpád-kori eredetű templom mellett, ahol támfal építéséhez ástak alapárkot. Az 1,5–1,8 m mélységben, kb. 50 cm szélességben kiásott árokban jól megfigyelhető volt a rétegződés. A növényzet gyökérzónája alatt az árok nagy részén 40–60 cm-es feltöltést figyeltünk meg, amely a templom szentélye körül volt a legvastagabb, és itt gyakorlatilag építési törmelékből állt. Ez alatt változó vastagságban kevert humuszréteg helyezkedik el, amelyben bolygatott embercsontok, kerámia, habarcs, tetőcserép és egyéb törmelék található. Ez alatt jelentkezett a homokos altalaj.

Az árokban eredeti helyzetben temetkezéseket, illetve vázrészeket nem figyeltünk meg, viszont a kevert humuszrétegből embertani anyagot és szórvány későközépkori edénytöredékeket gyűjtöttünk.

Munkatárs: Kőszegi Ádám régésztechnikus-gyűjteménykezelő.
PAP ILDIKÓ KATALIN

81. Cserdi, Horgas-dűlő (KÖH 73051) (Baranya megye) Ő, Ró

A lelőhely Cserdi településtől D-re mintegy 1 km távolságban, a Szentlőrinc és Cserdi között futó főút K-i oldalán, a Bodai-völgyi-rétre néző domboldalon fekszik. A fémkeresősök által évtizedek óta rabolt római villagazdaság 2008-ban, légi régészeti kutatás által vált a szakma számára is ismertté. A légi felvételek térképre szerkesztése mellett 2011-től robotrepülő fényképezést (Balogh András és Szalánczay Péter), terepi felmérést, terepbejárást és fémdetektoros kutatást folytattunk a lelőhelyen. 2012-ben a villagazdaság főépületében, egyik gazdasági épületében és fürdőjében szondázó ásatással, részben pedig talajradaros méréssel (Bertók Gábor) szereztünk információt a lelőhely szerkezetére és állapotára vonatkozóan. A római maradványok alatt őskori objektumok is előkerültek. 2013-ban geofizikai kutatással (ELTE TTK, Szabó Vera, Lenkey László, Pethé Mihály) mintegy 10 ha területről nyertünk adatokat.

2014-ben intenzív terepi kutatást folytattunk. Márciusban így került elő egy késő római leletgyűttes töredéke, amelynek további darabjait, illetve rétegtani adatait leletmentő ásatással kutattuk. Az ásatások dokumentációjában rendszer-szinten alkalmaztuk a fénykép-alapú 3D modellezést.

A térképre szerkesztett képek alapján a lelőhely épületei nagyjából 1,5 ha területet foglalnak el, ebből a főépület, és a hozzá szervesen kapcsolódó épületek kb. 1 ha-on fekszenek. Utóbbi tájolása ÉNy–DK-i, a melléképületek részben igazodnak ehhez az irányhoz. A terepi ellenőrzéshez és fémkeresős kutatáshoz a lelőhely geodéziai pontosságú bemérése teremtette meg az alapot. A parcellát művelő Agro-Lőrinc Kft. engedélyével (vezetője Árki Zoltán) 2011. május 30-án geodéziai GPS segítségével méréseket végeztünk a területen.¹¹ A cél a levegőből látható lelőhely növényzeti jelek alapján történő azonosítása,

bemérése volt. Ennek köszönhetően a római villagazdaság épületei rendkívüli pontosságú feldolgozási lehetősége nyílt meg, melyet a terepi ellenőrzés, és leletanyag gyűjtése követhetett.

Az árpa aratása és a parcella betárcsázása után, 2011. július 2-án került sor a terepi munkára.¹² A légi felvételek alapján szerzett ismeretekből kiindulva a fémkeresős kutatás során előkerült leletek bemérését is geodéziai pontossággal végeztük. A mérés során figyelmet fordítottunk a leletek előkerülési mélységének, valamint a hozzá tartozó felszíni adatok bemérésére is, hogy vizsgálhassuk a fémkeresős műszer lelőhely-roncsoló hatását. A kutatás során 52 fémtárgy került elő, más leletet a megfigyelési lehetőségek miatt nem gyűjtöttünk.

A lelőhely légi felvételek alapján megismert jelentőségéhez képest elenyészőnek mondható a megtalált 52 lelet, ami arra utalt, hogy a lelőhely nem ismeretlen az illegális gyűjtők körében. Ugyanakkor az elkezdett domborzati mérések és helyszíni megfigyelések alapján felmerült annak a lehetősége is, hogy a romok, törmelék vastagságának köszönhetően a leletanyag nagyobb része mélyebben lehet, ahol a mezőgazdasági művelés, és a fémkeresőzés sem bolygathatta. Erre azonban csak a mikrodomborzati mérések, valamint egy szondázó ásatás adhatnak választ.¹³

Feltételezéseinket megerősítette a munkanapot záró találkozás egy helyi fémkeresőssel. A magát Kis Zoltán, helesfai lakosnak kiadó személy elmondása alapján kb. 30 éve járják ezt a lelőhelyet is. Terepi ismeretei és a KÖH nyilvántartás időbeli elcsúszása aggasztó, ahogy a lelőhely(ek) állapotáról kapott adatok is. Ugyanakkor azt mondta, hogy a Horgas-dűlőben található „római településnyom/villa” közepes, vagy gyenge leletanyagot szolgáltatott, melynek java évtizedekkel ezelőtt lett legyűjtve, s évek óta ezért gyakorlatilag nem is járják a keresősök.¹⁴

Megfigyeléseink alapján a továbbiakban a helyszínről részletes terepmodellt szükséges készíteni, valamint a nyár folyamán el kell végezni a jelenségek állapotát/mélységét igazoló szondázást. Ezt követően az őszi szántás után – a terület kezelőjével egyeztetve – újra érdemes egy terepi kutatást (kerámiaanyag és fémanyag szisztematikus gyűjtése) végezni, mely valószínűsíti nagyobb számú, a helyszínről jelentős információt szolgáltató leletanyag pontos begyűjtését amellel, hogy az illegális fémkeresősök lehetőségeit is csökkenthetjük e veszélyeztetett lelőhelyen.

SZABÓ MÁTÉ

82. Csénye, Ötvenyeni-dűlő (római út) (KÖH 54999) (Vas megye) Ró

A Sárvár és Vát között tervezett kerékpárút kivitelezési munkái – a 88-as sz. főút Porpáci lehajtójánál – nyilvántartott régészeti lelőhelyet érintenek. A területen, a KÉK–DDNy irányban futó, egykor Savariát és Bassiánát összekötő római kori út halad ke-

¹¹ A méréshez szükséges technikai háttérrel a PTE-TTK Talajtani és Klimalógiai Tanszék biztosította (Czigány Szabolcs, Ilisics Nóra, Szücs Tamás).

¹² A fémkeresős kutatáson részt vett Lóki Róbert, Szabó Máté, Talabér Ildikó (PTE), Lassányi Gábor, Csányi Nikolett (Aquincumi Múzeum), Gremán István (Dabas), Meleg József (Biatorbágy), Molnár Miklós (Veszprém).

¹³ Árki Zoltán, az Agro-Lőrinc Kft. vezetője egyeztetésünk során kérte, hogy lehetőség szerint szondákkal igazoljuk a lelőhelyen épségben található jelenségek mélységét, hogy – a lelőhely hivatalos védelme nélkül is – ehhez igazíthassa a mezőgazdasági művelést, és ne tegyen kárt a lelőhelyben.

¹⁴ Ez az információ esélyt ad azon megfigyelésünknek, hogy a domborzati nyomok alapján vastag törmelék réteg fedheti a jelenségek javát.